

Програма Достъп до Информация публикува четвъртия си годишен доклад

Програма Достъп до Информация публикува на страницата си в интернет (http://www.aip-bg.org/ger_bg.htm) четвъртия доклад "Състоянието на достъпа до обществена информация в България 2003".

След приемането на Закона за достъп до обществена информация (юни 2000 г.) ПДИ систематизира развитията в областта на законодателството и практиките в областта на достъпа до информация в своите годишни доклади.

Проблемите в достъпа до информация, които екипът, подготвил настоящия доклад, се

е опитал да очертае, позволяват да се направят определени изводи на политическо и практическо ниво, за да се подобрят практиките на предоставяне на информация. Ето защо, настоящият доклад започва с препоръки към органите на власт - законодателна и изпълнителна.

Първата част от него разглежда подробно необходимите законодателни промени, които ще улеснят практиките по прилагане на това законодателство.

Във втората част на доклада са представени общите характе-

продължава на стр. 2

ТЕМИТЕ В БРОЯ:

ПДИ публикува четвъртия си годишен доклад

ВАС задължи Финансист № 1 да преразгледа отказа си за „Краун Ейджънтс“

Делото Заеков срещу НЗОК или как командата Сору/Paste понякога изиграва лоша шега

Апартаментите на чиновниците: От "грозни приказки" до "съжалявам, сбърках"

PR - украшение в короната на началника

Омбудсман разкрива прикрити правителствени контакти

Обида ли е истината?

Неприкосновеност на личния живот - само до прага на дома

ВАС задължи Финансист № 1 да преразгледа отказа си да даде договора за митниците Дарина Палова, Кирил Терзийски

С Решение от 12.03.2004 г. петчленен състав на Върховния административен съд (ВАС) потвърди решението на тричленен състав на същия съд, с което през декември 2003г. бе отменен отказа на Министъра на финансите да предостави на Кирил Терзийски копие от договора, сключен между Министерството на финансите и британската консултантска фирма "Краун Ейджънтс".

С приемането на Закона за защита на класифицираната информация (ЗЗКИ) през април 2002г. бяха направени промени в чл. 41 на Закона за достъп до обществена информация (ЗДОИ) като на съда се предостави правото на контрол върху маркирането с гриф за сигурност. Възползвайки се от от предвидената в закона възможност, тричленният състав на ВАС изиска договора и след като го прегледа в закрито заседание констатира единствено наличието на гриф за сигурност "Секретно". Съдът не се произнесе по законосъобразността на маркирането, тъй като

министърът не бе изпълнил задължението си да предостави данни, кога е станало маркирането, преди или след приемане на ЗЗКИ, както и да уточни към коя от категориите, подлежащи на класификация като държавна тайна принадлежи съдържащата се в договора информация. Петчленният състав също прие, че липсата на мотивиране от страна на министъра по какви критерии и на какво основание е приел, че договорът представлява държавна тайна не му позволява да прецени правилността и упражни ефективен контрол за законосъобразността на обжалваното решение за отказ.

Решението на съда изостави порочната съдебна практика, основана на схващането, че по реда на ЗДОИ се предоставя достъп до информация, но не и до документи. В настоящото дело петчленният състав прие, че след като заявителят е поискал копие от договора, той очевидно е имал предвид неговото съдържание.

ристики на случаите на отказ на информация, постъпили за правна помощ в Програма достъп до информация през 2003 г.

През 2003 г. ПДИ беше партньор в пилотен проект "Глобално наблюдение на прилагането на законите за свобода на информация", провеждан едновременно в пет страни. Резултатите за България са представени в настоящия доклад. Макар проучването да беше ограничено до 18 институции, резултатите се потвърждават от постъпващите в ПДИ случаи през годината.

И през 2003 г. се запазват като най-характерни "мълчаливите" или немотивирани отказани на достъп до информация.

Последната част в доклада е посветена на съдебните дела. Освен систематизираното представяне на най-характерното за съдебното обжалване на отказани на информация през годината, като приложение на доклада са представени 18 анотации на водени през 2003 г. дела.

Смятаме, че годишният доклад дава ясна картина на случващото се в процеса на търсене и предоставяне на информация от страна на публичните институции в страната.

Надяваме се, че препоръките, които отправяме към институциите, ще спомогнат за подобряване на състоянието на достъпа до информация в България.

Гергана Жулева

Делото Заеков срещу НЗОК или как командата Copy/Paste понякога изиграва лоша шега Васил Чобанов

Този казус не е първи, вероятно няма и да последен за ръководството на Националната здравноосигурителна каса. С него и подобни се създава значителна съдебна практика. Това наистина улеснява съда, но позволява да се допусне, че и ответникът - касата - ще разбере, че вместо да води обречени дела, е по-добре да ограничи отказите си до действително основателните.

Повод за казуса Заеков срещу НЗОК е очакването на г-р Димитър Заеков между 31 май и 7 август 2002 да получи от здравната каса достъп до обществена информация. Въпросният документ се нарича "Методика за оценка на изпълнението на програмите за здравни приоритети по Национален рамков договор (2002) и корекция на изплатените на общопрактикуващите лекари месечни суми". След повече от два месеца в писмен текст директорът на НЗОК отказва поисканата информация, защото тя била необходима само за подготовката и изпълнението на Договор за оказване на първична извънболнична медицинска помощ. Такъв договор с касата има самият доктор Заеков. Ръководството на касата в отказа си заявява, че методиката няма самостоятелно значение и е предназначена само за служителите на НЗОК и РЗОК.

Така мотивираният отказ се разминава с действащия материален закон

Законът за здравното осигуряване и Националният рамков договор (2002) разпореждат между лечебните заведения и касата да се сключват договори за оказване на извънболнична медицинска помощ. Така лечебните заведения стават изпълнители, а касата се явява като възложител. За предоставянето на медицински услуги на различни категории лица по такъв договор изпълнителят получава определени суми от възложителя - касата. Според договора сумите за работа по здравни приоритети се изплащат от НЗОК на изпълнителите по договорите авансово с последваща корекция. Корекциите се извършват два пъти в годината. Тук вече идва практическата тънкост, че възложителят-касата извършва корекции в плащанията след като е извършено отчитане на дейностите. Това обаче се прави на основата и съгласно въпросната Методика. Доктор Заеков има право да знае по какви критерии му се отчитат съответните дейности и манипулации. Обаче касата е независима и от държавата (такава беше при създаването ѝ логиката за нейното отделяне от държавния бюджет) и си позволява необезпокоявана и без да уведоми изпълнителите да променя по няколко пъти през годината въпросната методика.

Това са изходните факти и от тях започва "битката" с правни аргументи. Жалбоподателят г-р Заеков твърди, че обжалваният отказ е незаконосъобразен, тъй като исканата информация била свързана с изпълнението на договорите му за извънболнична помощ и на Националният рамков договор за 2002 г, което не представлявало акт по смисъла на чл. 13, ал. 2, т. 1 от ЗДОИ. Освен това поисканата методика

продължава на стр. 3

представлявала общ административен акт, тъй като засягала интересите на неограничен кръг лица, и имала качеството на официална обществена информация със свободен достъп. При това положение съгласно чл. 10 от ЗДОИ, се изключва приложението на чл. 13 от ЗДОИ. На следващо място, съгласно Закона за здравното осигуряване, здравната каса е създадена като юридическо лице със седалище гр. София и с предмет на дейност - осъществяване на задължителното здравно осигуряване. От нормата на закона следва, че НЗОК е юридическо лице на публичното право и не е част от държавните органи, каквото ограничение предвижда текстът на чл. 3, ал. 1 от Закона за достъп до обществена информация.

След като касата е публично правен субект, тя не може да се ползва от ограничението на чл. 13, ал. 2 от ЗДОИ.

Така остава възможността за отказ единствено, ако става дума за търговска тайна или информация, чието предоставяне или разпространение би довело до нелоялна конкуренция. (Такава е практиката на Върховния административен съд по адм. дело № 2471/2003 на V-то отделение).

В хода на процеса пред Софийски градски съд административна колегия представителят на касата се позовава на ново правно основание, за да мотивира отказа си с разпоредбата на чл. 17, ал. 2 от ЗДОИ - нелоялна конкуренция.

Прецизният правен анализ изисква да напомним, че ЗДОИ е предвидил само съдебен път за атакуване на откази за достъп до обществена информация. Или обжалване пред окръжния съд или пред Върховния административен съд. Така административният орган не е оправомощен да влияе на атакувания пред съда отказ за достъп до информация. В нашия случай НЗОК обаче търси нови аргументи чрез промяна на правното основание за отказа си.

Какво казва съдът? Правото е на страната на жалбоподателя, а жалбата е **основателна**. В мотивите си състав на СГС констатира, че разпоредбите на Закона за здравното осигуряване не предоставят на органите на НЗОК властнически правомощия и от тази гледна точка те не са държавни органи или органи на местното самоуправление по смисъла на чл. 3, ал. 1 от ЗДОИ. От друга страна обаче, НЗОК е юридическо лице от категорията на учрежденията, а не от категорията

на корпоративните юридически лица. Същевременно дейността ѝ, изразяваща се в осъществяване на задължителното здравно осигуряване, е дейност от значителен интерес за обществото, уредена с императивни норми на закона, което дава основание последните да бъдат квалифицирани като такива от публичен, а не от частен характер. Изложеното сочи, че макар и НЗОК да не е включена организационно и функционално в системата на държавния апарат, нито в системата на местното самоуправление, тя се явява публично правен субект по смисъла на чл. 3, ал. 2, т. 1 от ЗДОИ.

Съдът казва, че не приема за основателен довода на представителя на здравната каса за служебен характер на търсената информация. Неоснователен е и доводът, че предоставянето на исканата информация би създавало условия за нелоялна конкуренция между договорните партньори на НЗОК. Най-после магистратите обявяват за неоснователен и доводът за липса на интерес за жалбоподателя. Чл. 2, ал. 1 от ЗДОИ предвижда като един белезите на обществената информация възможността въз основа на нея гражданите да съставят собствено мнение относно дейността на задължените субекти.

С решението си СГС задължава директора на НЗОК да предостави на доктор Заеков достъп до обществена информация.

Така жалбоподателят получава "Методика за оценка на изпълнението на програмите за здравни приоритети по НРД (2002) и корекция на изплатените на общопрактикуващите лекари месечни суми".

Този казус ще бъде запомнен и с още една процесуална слабост, да я наречем. В представеното пред съда становище на касата прозира изпълнението на компютърната команда Copy/Paste. Само така може да бъде обяснена появата на изречението: "Считаме, че жалбата на Сдружението на общопрактикуващите лекари по горното дело е неоснователна". Добре че адвокатът на д-р Заеков бе запознат с делото на "Сдружение на общопрактикуващите лекари" - гр. В. Търново срещу друг мълчалив отказ на Директора на НЗОК.

Решението на СГС все още може да бъде изпратено на Върховния административен съд, но смеем да се надяваме на повече разум в лицето на новия ръководител на НЗОК, който да предостави достъп до обществена информация, макар и под силата на съдебния акт.

**Апартаментите на чиновниците:
От "грозни приказки" до "съжалявам, сбърках"
Бистра Варнева, координатор на ПДИ, Варна**

Дали някой днес си спомня сагата с апартамента на бившия правосъден министър от кабинета на Костов - Теодоси Симеонов, който той самият си раздаде от фонда на подопечното си ведомство? Едва ли, макар че през 2001 г. човекът нагълго и нашироко обясняваше, че взема това жилище от огромна нужда. Днес обаче там живее не той, а синът му, и с това се поставя под голямо съмнение дали ексминистърът се е грижил за собствените или на поколението си нужди. Но само 2-3 години покъсно никой не помни този случай. Вероятно точно късата памет на обществото даде възможност на множество царски чиновници в следващия период да се сдобият с апартаменти от ведомствения фонд. При това - на цени,

**значително по-ниски
от пазарните.**

При това голяма част от тях - с компенсаторни инструменти, срещу които обикновеният българин обикновено няма шанс да получи нещо.

И тъй като гомът е сред традиционните приоритети на българина, оповестената в медиите информация за "новодомците" от Новото време бързо прие мащабите на

обществен скандал.

Началото сложи информация, че от формулата "покупка на жилище в престижен столичен район с компенсаторки" се е облажил министърът на регионалното развитие Валентин Церовски. Почти всеки

уважаващ себе си всекидневник добава чрез собствено проучване части от мозайката - че в списъка са пресекратарят на Симеон Сакскобургготски Цветелина Узунова, министър Димитър Калчев, заместник-министри, шефове на канцеларии, депутати, дори прокурори и съдии... В първия миг министър-председателят окачества тези публикации като "грозни", "жалки" и "негативни". После се оказа, че

почти няма ключов служител от администрацията на МС, който да не е получил недвижим имот.

Включително и самата шефка на дирекция "Финансови и стопански дейности" Полина Иванова, която е оглавявала жилищната комисия и е решавала кой може да се сдобие с имот. В началото на февруари 2003 г., месец след началото на скандала с апартаментите, когато вестниците вече се надпреварваха да изнасят нови и нови данни, т. е. - удовлетворяваха обществения интерес към темата, говорителят на кабинета обяви, че се създава комисия към МС. Тя трябваше да провери законността на сделките с раздадените с подписа на Сакскобургготски жилища. Главният юристконсулт Димитър Иванов пък отказа да прочете списъка с новодомците, защото според Закона за достъп до обществената информация трябва да се вземе и тяхното съгласие. Като причина за отказ бе посочен и Законът за личните данни. Сезирана бе и Комисията за защита на личните данни. Според нейно решение от 11.02.2004 г. публично могат да бъдат обявявани само имената

на висшите държавни служители, закупили апартаменти, данните за квадратурата на закупените жилища и стойността на сделката, тъй като те така и така са задължени по Закона за публичния регистър да обявят имуществата си.

Комисията за проверка, оглавена от зам.-министъра на правосъдието Миглена Тачева, установи

**само 7/седем/явни
нарушители на закона сред
администрацията на МС**

- бившият министър Неджет Моллов, Полина Иванова, Цветелина Узунова, главният секретар на МС Севдалин Мавров, съветничката в политическия кабинет на премиера Рада Паунова, министър Димитър Калчев и младата депутатка Гадар Хачикян. Пак според зам.-министър Тачева оценката на премиера за случаите, тоест за разразилия се скандал, била крайно негативна. В началото на март стана ясно, че той е дал на новодомците няколко варианта за изход от ситуацията - или да се доплатят апартаментите, ако са купени на занижени цени, или новодомците да се откажат от тях, или да погледат оставка от постове с в администрацията и в кабинета. От всичките 7 души само Гадар Хачикян обяви, че се отказва от апартамента. И многократно и публично заяви: "Съжалявам, сбърках. По-опитни от мен ми казваха, че докато съм в политиката, не трябва да придобивам нищо." Наред с това

продължава на стр.5

обаче, тя продължи да твърди, че придобиването на имота ѝ е било законно. До момента другите ѝ "колеги" още не са решили как да постъпят.

Но едва ли седемте "изкупителни жертви" на общественото недоволство ще затворят темата с придобитите

по „втория начин“ имоти.

Депутати от новосформираната група "Новото време" вече поискаха проверки да се извършат и в отделните министерства.

А и да се върне лентата назад, защото жилища са били раздавани не само от сегашното, но и от предишните правителства.

Опитите да се скрие списъка

със щастливите чиновници, облажили се от допира си до властта, дори и някои от тях да са отговаряли на всички букви от закона, накара обществеността да мисли, че някои български граждани са нещо повече от гругите, само защото са държавни служители.

Изнервени бяха стотици хиляди българи, които притежават компенсаторки, но едва ли някога ще се сдобият с жилища на същите ниски цени, на които са ги придобили висшите чиновници. И тъй като фактите показват, че на чиновнически морал не може да се разчита, остава открит въпросът как да се промени законът, за да сведе до минимум гразнещите привилегии. И дали съществува законова рамка, която да осигури достатъчна прозрачност за действията на властимащите.

PR - украшение в короната на началника, или умение да се използва капацитета на служителите за връзки с обществеността

Петър Симеонов, координатор на ПДИ, Габрово

Украшение в короната на началника или осъзната необходимост и умение да се работи със служителите, отговарящи за връзките с обществеността, са щатните пиари (от англ. съкр. - PR) в административните структури на фирмите, НПО, държавната и местната власт. Всекидневната практика през последните години определя този въпрос в столицата като риторичен и в немалка степен обезсмисля неговото формулиране. Подобно питане в останалите части на страната обаче все още не винаги намира еднозначен отговор. Утвърждаващата се напоследък тенденция, всеки що-годе значим началник в провинцията, освен със секретарка, да разполага и с пиар, е своеобразна мода, като изключенията, където ги има, само потвърждават това правило, а стихийността при назначаването на щатни служители за връзки с обществеността и рамките, очертаващи тяхното поле на действие, често поставя под съмнение обосноваността на назначаването им. Първата инициатива, поне що се отнася до Габрово и Габровска област, за разкриване на щат за говорител, чието основно задължение е да

осигурява контакт с гражданите и медиите, принадлежи на РДВР, ако и тя да ѝ беше наложена императивно от МВР през 1998 година. Впоследствие постоянни щатове за говорители разкриха общинската администрация (1999г.), РЗОК (1999-2000г.), областната управа (2001г.), Домът на хумора и сатирата (2002г.) и Дирекцията на "Народен парк Централен Балкан". От фирмите единствено частната шоколадова фабрика "Станчо Колев" ЕООД и "Топлофикация-Габрово" ЕАД разкриха щатове за говорители през 1997-1999 година, но впоследствие бяха принудени да ги закрият, за да реализират икономии на средства. Във всички останали учреждения, институции и стопански субекти задълженията и отговорностите на пиар се носят от техните ръководители или PR-отделите в столичната шапка на съответната административна структура. Отделно по време на избори или кампании на НПО за кратко партийни активисти и гоброволци импровизират, според възможностите си, в ролята на пиари. Извън

продължава на стр. 6

областния център щат за служител, осигуряващ връзките с обществеността, разкри единствено Общинската администрация в Дряново. Подборът на кандидатите, изборът на титуляр, образователният ценз и подготвеност на назначените за пиари служители е друга, прекалено обширна, тема. Само за илюстрация може да се спомене, че на разкритите длъжности

**единствено РЗОК-Габрово
назначи - макар и за
кратко - служител,**

дипломиран по специалността във Факултета по журналистика. При това без някой да се е оплакал от липса на кадри с подходящо образование. Така от назначаването на първия пиар в Габрово насам рамките, очертаващи дейността на служителите за връзки с обществеността, извеждат на преден план по-скоро резултата от деликатните взаимоотношения между подчинен и шеф, отколкото постоянното търсене на облекчени взаимно-полезни форми за общуване с репортерите от медиите, които засега са основен потребител на специфичния пиар-продукт. Оформилото се статукво наложи практиката вместо пиара да бъде разумен коректив като подготвя, планира и съветва началника си за неговите медийни изяви и дозира афиширането на дейността на администрацията да става тъкмо обратното. Началникът решава какво, кога и как трябва да се направи, а волята му се свежда до знанието на пиара за сведение, организация и изпълнение. При алтернативата

да загубят работата си служителите за връзки с обществеността са принудени

**да приемат така
наложените им правила**

без особени душевни терзания, понеже тези правила ги освобождават от бремето да носят пряка отговорност за делата си. "За грош петел - за грош пее.", обяснява положението в неофициален разговор щатен пиар с петгодишен стаж. Това предопределя умвърдилите се като предпочитан за изготвяне на прессъобщенията, бюлетините и поканите за пресконференции класически административно-канцеларски стил, който рядко дава възможност на журналистите да получат навреме и в желанния обем очакваната от тях информация и се явят подготвени за брифинг наместо да импровизират. Безусловно важи правилото - "за нашата администрация като за умрял или добро или нищо", а в краен случай се допуска гравивна критика от типа на "това беше добре, но можеше още по-добре" ("възпрепятствани сме от актуалната нормативна база/неналичие на средства"; "изясняваме ситуацията") и декларации като "предприемаме мерки за отстраняване на нередностите" ("по случая се работи"), използвани предимно за параван при административна саморазправа с неудобни служители или при нежелание на пиара да свърши работа си. Водещата роля на началника определя също темите, адресата и периодичността на пиар-посланията - "до всички", а

впоследствие и началническият гняв, и зле прикрита неприязън към онези репортери, които не са уважили поканата за пресконференция или пък са пропуснали по някаква причина да увековечат с дописка поредното начинание. Допълнителен щрих е фактът, че досега, въпреки шестте години практика, на нито един служител за връзки с обществеността не е предоставяна възможност

**да проведе сам брифинг
или пресконференция,**

или реализира класическа пиар-кампания по (не)писаните правила на занаята. При кризисна ситуация като основен инструмент се използват къде по-цветисти, къде по-семпли опровержения и рядко платени публикации. В случаите когато унициативата за предоставяне на информация принадлежи на медиите, дори исканите безрискови информационни справки обичайно се предоставят след съгласуване с ръководството заради предубеждението, че "единствената работа на репортерите е да вадят криви ризи". Този установен с времето кръг за общуване с обществеността затваря приетото (не)явно правило във всяка административна структура с журналисти да контактуват само онези нейни служители, които са посочени от ръководството. Когато финансовото състояние на администрацията не позволява разкриване на щат за пиар правото да отговаря на репортерски въпроси и прави изявления за медиите принадлежи единствено на началника.

Тони Блеър бе принуден от решение на парламентарния омбудсман на Великобритания да разкрие данни за срещите си с търговци, упражняващи лобистка дейност. Тази информация е била яростно прикривана от "Даунинг стрийт" 10-факт, който, според опозицията, отдавна е хвърлял сянка върху демократичното управление на Великобритания.

Омбудсманката Ан Ейбрахам смята, че Тони Блеър е виновен за неоправдано прикриване на информация за срещи между негови министри и търговци, които са се опитвали да повлияят на правителствени решения. Решенията на Ейбрахам са по две отделни заявления на вестник "Гардиан" и на партията на либералните демократи.

Вестник "Гардиан" е подал заявления според Кодекса за открито управление (The Open Government Code) с искане за списък с всички осъществени контакти между министър-председателя и "BioIndustry Association", оглавявана по това време от г-р Пол Дрейсън. Исканата информация е била отказана.

Д-р Пол Дрейсън, който преди около три години дари 100 000 британски паунда на лейбърсимката партия, предизвика доста спорове в английската преса, след като правителството подписа без обществена поръчка договор с представляваната от него компания за производството на ваксина против гребна шарка на

стойност 32 милиона паунда. В хода на дискусиата така и не беше обявено, че докторът е бил част от избрана група бизнесмени, поканени от Тони Блеър на частна закуска през декември 2001г., точно по времето, по което правителството е решавало на коя компания да възложи обществената поръчка. Само няколко седмици след това е било взето решение търг изобщо да не се обявява.

Омбудсманката посочва, че подобна пълна секретност е недопустима и информация трябва да бъде предоставена, освен ако няма достатъчно силни аргументи против това. С решението се критикува и прекомерното забавяне на отговора, което ѝ е попречило в изясняването на случая.

Ан Ейбрахам не намира за убедителни доводите на "Даунинг стрийт", че разкриването на подобна информация ще навреди на работата на правителството и добавя, че ответниците на са дали "достатъчно подробни аргументи" в защита на

тезата си. В решението си тя отхвърля и твърдението на "Даунинг стрийт", че изнасянето на списъка и подробности за срещите ще навреди на търговските интереси на компанията. Напротив, омбудсманката намира, че "вместо подобни срещи да се пазят в тайна, "BioIndustry Association" по-скоро са склонни да ги обявяват пред обществеността". В решението се цитира и прессъобщение на компанията, свързано с една от срещите на нейни представители с министъра на вътрешните работи. "Подобна откритост не би трябвало да е учудваща. Лобирането е част от демократичната система на тази страна и можем да очакваме от "BioIndustry Association" по-скоро да обявява контактите си с различни министри и опитите си да повлияе на техните решения."

Лидерът на либералните демократи, Чарлз Кенеди,

определи решението на омбудсманката като "крайъгълен камък за демокрацията". "За първи път обществото има право да знае кои правителствени служители се срещат с представители на организации, имащи интерес да влияят на процеса на взимане на решения."

В резултат на решението, от "Даунинг стрийт" бяха принудени да признаят, че подгръжник на

Първият омбудсман в света

Институцията граждански защитник-омбудсман за първи път започва работа в Швеция през 1809 година. Целта е била да се контролира работата на правителството и използването на обществените фондове от монарха. Парламентарният омбудсман е имал задача да следи за прилагането на законите от гържавната администрация и съдилищата. Той се е ползвал с пълна независимост в работата си, бил е избран от парламента, но не е бил част от гържавната администрация. Неговите решения не са обвързващи. Омбудсманът е изготвял доклади и препоръки. Негово правомощие е да прави разследвания и да огласява резултатите от тях. Ползва се с правото на достъп до официални документи, в това число и до секретни и има право на инициатива за съдебно разследване.

лейбъристите се е срещнал с Тони Блейр по същото време, в което е кандидатствал за подписването на доста примамлив договор с правителството. Д-р Дрейсън отказа да даде коментар за срещата, а говорителят на "Даунинг стрийт" 10 заяви, че не може да изнесе информация за проведените разговори, без да наруши правото личен живот на г-р Дрейсън.

През последните две години бизнесмени са били канени на закуска на "Даунинг стрийт" в поне още пет случая. Пол Карвел, изпълнителният директор на "Бизнес пост груп", е оказвал натиск на Тони Блейр за либеризация на пазара за пощенски услуги, за да може неговата компания да започне да предоставя куриерски услуги.

Франк Чапман, изпълнителният директор на компанията "BG Group oil and gas company", е лобирал пред министър-председателя за отваряне на енергийния пазар.

Алън Паркър, управителен директор на хотелите "Уайтбрег", е настоявал правителството да предприеме мерки за съживяване на туризма след атаките в Ню Йорк от 11 септември 2001г.

Сред хората, които са закусвали на "Даунинг стрийт" са представители на инженерните компании

"Алстром" и "Моулем", собствениците на кръчми и ресторанти "Пъбмастър", автосервизите "Инчкейп", електрическата компания "Scottish and Southern Energy", веригата магазини "Маркс и Спенсър" и авиокомпанията "Изиджет".

Правителството винаги е отстоявало тезата, че "не е нормална практика да се разкрива информация за срещи с частни лица или компании" и твърди, че министър-председателят организира често подобни събития, за да обсъжда въпроси с голям кръг хора, като например лекари и социални работници.

Решението на британската омбудсманка е прецедент по отношение на разкриване на подобна информация. Въпреки поражението си обаче, правителствените служители продължават да създават пречки пред заявителите. Вместо при поискване да разкрива информация за други подобни лобистки срещи, кабинетът на министър-председателя е разпространил инструкции до останалите министерства да разглеждат всяко заявление по същество, спазвайки дългата формална процедура на Кодекса за открито управление.

Превод от английски:

Николай Марекон

Парламентът избира български омбудсман след Великден

В България 39-то Народно събрание прие на 8 май 2003 година Закон за омбудсмана (Обн., ДВ, бр. 48 от 23.05.2003 г.) Самият закон влезе в сила от 1 януари 2004 г., а първият граждански защитник трябваше да бъде избран по закон до 1 април. Мандатът на омбудсмана е 5 години, с право на още един мандат. Той се назначава се от парламента и се отчита пред него всяка година в срок до 31 март. Българският омбудсман има право да изисква информация от държавните органи. Той се ползва с пълна независимост и се подчинява единствено на Конституцията, вътрешните и международните закони. Неговите задължения са да отговаря писмено на жалби и сигнали на граждани за нарушения на техни права и свободи от държавните и общинските органи и техните администрации, както и от лицата, на които е възложено да предоставят обществени услуги. В едномесечен срок, а когато се налага продължителна проверка - в тримесечен, гражданският застъпник отговаря писмено на лицето, което го е сезирало.

Омбудсманът посредничи между административните органи и засегнатите лица за преодоляване на допуснатите нарушения и примирява позициите им. Той има право да уведомява органите на прокуратурата, когато има данни за извършено престъпление от общ характер, както и да уведомява органите по чл. 150 от Конституцията, за да бъде сезиран Конституционният съд, ако се прецени, че се налага тълкуване на Конституцията или обявяване на противоконституционност на закона.

Омбудсманът издава годишен бюлетин за своята дейност.

Обида ли е истината?
Щрихи към историята на журналистиката у нас
и детайл от анализите на родното правосъдие
Веселка Венкова, координатор на ПДИ, Пловдив

Харитон Геннадиев е първият български журналист, осъден ефективно за обида. Присъдата е "един месец затвор без всякакво ходатайство за смекчаване и замяна на затвора с глоба." Постановява я Пловдивският апелативен съд, след като две седмици по-рано "Геннадиев се признава за невиновен и се оправдава" от Окръжното съдилище. Годината е 1891-ва. Френски възпитаник, дипломат, публицист и преводач Харитон Геннадиев е стопанин и редактор на първия български всекидневник "Балканска зора", излизал в Пловдив от 1 март 1890 до 25 май 1894 г.

В бр. 291 от 1891 г., под рубриката "Последни новини" в. "Балканска зора" съобщава, че "вчера (5 март - бел. авт.) в 4 часа след обяд, Окръжният съд започна да разглежда углавно дело". По-надолу четем: "интересен процес, пръв по своя род в анализите на българското правосъдие." Не по-малко любопитно е, че на 14 август същата година Харитон Геннадиев е осъден на два месеца затвор, защото е нанесъл оскърбление на Пловдивския окръжен съд по повод служебните му действия. И още - съдът признал Геннадиев за рецидивист, защото веднъж вече бил съден за оскърбление.

Очевидно писането на нелицеприятни статии, съдържащи факти, "гокачащи" властите, никога не е било безопасно занятие. Освен това вместо да се доказва, че написаното не е вярно (ако е така!) и преди повече от век е било по-лесно да се потърси член от съответния закон, който санкционира истината. Процедурните хватки явно не са били на мода тогава и съдът е действал немедлено. Само за шест месеца и година след като всекидневникът "Балканска зора" успява всеки ден да стигне до редовните си читатели, Харитон Геннадиев вече е "оскърбител"-рецидивист, което не му е попречило от 1903 до 1907 г. да е началник по печата на Външното министерство и шеф на Българската телеграфна агенция. А по-късно (за две години: 1912-1914) и секретар на кабинета на Фердинанд.

Родното правораздаване може да не имало кой знае каква практика едва десетилетие след Освобождението, но е действало в духа на законността. Кадрите са възпитаници на "стара

Европа", а у нас още не е била забравена мъдростта "криво седи, право съди стар кадия". И след като фактите са известни, да проследим хронологично този "пръв по своя род процес".

В статията от бр. 258/1891 г. на "Балканска зора" са цитирани две обстоятелства - "отвлечането на инж. Владимир Луцки (висш български чиновник) от руски гавази пред очите на турската полиция, против всички международни закони и обичаи" и "свободното движение из турската столица на убиеца Тефик бей." Окръжният съд в Пловдив получил оплакване от някой си Рашид бей - вакъфски комисар, според когото в публикацията султан Мурад бил оскърбен, защото бил представен като "безсилен".

Процедурата се задействала светкавично, но вестникарите са имали репортерски рефлекс и държали своите читатели в течение на скандала. Те публикували обвинението на прокурора, квалифицирал написаното като "нападение срещу султана - нашият сюзерен, който за нас трябва да стои по-високо и от княза".

По време на процеса редакторът на "Балканска зора" - Харитон Геннадиев развива "вкратце значението, което може да има една осъдителна или оправдателна присъда и свърши с пълна довереност в безпристрастието и патриотизма на съдиите". Залата била пълна с превъзбудена публика, която с трескаво нетърпение очаква решението на съда. Вън от съмнение е политическата основа на това дело, гледано едва шест години след Съединението на Източна Румелия с Княжество България. "Съдилището се оттегля на съвещание" и само след половин час, "всред мъртва тишина председателят прочита резолюцията, с която Харитон Геннадиев се признава за невиновен и се оправдава". Обща радост и шумни ръкопляскания посрещат това решение на Окръжния съд, пише "Балканска зора" и само след десет броя, в № 304/1891 г. четем: "Пловдивският апелативен съд в състав произнесе присъда, с която ни осъди на един месец затвор. Тази присъда на апелацията изненада и нас, и присъстващата публика, която тоже беше многобройна, но която вместо с ръкопляскания, както това бе в Окръжния

продължава на стр. 10

съд, със смайване и униние на душата посрещна прочитането на резолюцията. Уверени сме, че тази присъда ще произведе същото впечатление и навсякъде - вътре и вън от България".

Защитата в лицето на адвокатите и редовни автори на вестника Владимир Негелев и г-р Никола Генадиев, наред с етичните съображения и засегнатото национално достойнство на "толерантния български народ", изтъква липсата на основание за обвинението на прокурора. Защитниците настояват делото да се прекрати, тъй като престъпление по чл. 24 от Закона за печата (публикуван в "Държавен вестник" от 29. 12. 1887 г.) се преследва по писмено заявление или искане, представено от дипломатически агент или по дипломатически ред, а не по тѣжба на вакѣфския комисар Рашид бей. (По това време - 1891 г. Турция няма дипломатически агент у нас и от 1882 г. Княжество България води преговори с Високата порта да изпрати такъв представител. Но турски посланик у нас няма, защото нормалните дипломатически отношения биха признали независимостта на младата държава. - бел. авт.)

Ето какво гласи и членът, по който Харитон Генадиев става първият български журналист осъден за клевета: "Оскърблението или клеветничеството, нанесени чрез печата на особата на иностранните господари, с

Редакционният екип на в. „Балканска зора“. Д-р Никола Генадиев, Харитон Генадиев, Иван Стоянович, Владимир Негелев (отляво надясно)

които България се намира в приятелски отношения, се наказват със затвор от 1 месец до 1 година" - чл.24 от Закон за печата (1887г.).

Това е историята. Все пак въззивната инстанция е определила минимално наказание. Може би кажуише са се сетили, че е "против човешката натура български съдии да осъдят българин, че казал няколко думи, уж оскърбителни против султана"(из защитната реч на г-р Никола Генадиев, говорил час и половина пред съдиите). Обективността на "осъдената" информация не е предмет на интереса ни, никой не е оспорил фактите, изнесени в "Балканска зора" в бр. 258/1891г. Кое то пък не е попречило на съда да "удовлетвори" претенциите на един вакѣфски комисар, било при липса на законен повод.

Ето как в историята и на българската журналистика, и в "аналите на българското правосъдие" влиза процесът на първия наш всекидневен вестник "Балканска зора" за оскърбление на султана. Нямали сме практика в делата за обиди и клевета. Оказва се, че тя е 113 годишна.

Източници:

- В. "Вестник на вестниците", бр. 124/1940 г.
- В. "Балканска зора", бр. 291, 292, 293, 294, 304/1891 г.
- В. "Марица", бр.295/1992 г.

Три години след приемането на Закона за защита на личните данни и две години и половина от началото на работа на Комисията за защита на личните данни у нас защитата на правото на неприкосновеност на личния живот ефективно се простира само до прага на дома ни.

Например, всеки, отседнал в хотел, следва да попълни формуляр, в който да впише определени свои лични данни, които администрацията съхранява неизвестно докога. По принцип няма лошо, на много места по света това е така, с цел евентуалното проследяване на заподозрени или криминално проявени лица. Съгласно чл.99, ал.3 от Закона за гражданската регистрация (ЗГР), лицата, предоставили подслон в хотел, мотел, почивен дом или друго място, са длъжни да регистрират в специални книги отседналите. Въпросът е какъв обем от данни се събират, до кога се съхраняват, кой има право на достъп до тези данни. Остатък

от погретеното социалистическо минало, когато хотелите се управляваха по еднакви правила, са формулярите за настаняване. Същите се ползват сега и в частните хотели. Обяснимо е, че в тях присъстват трите имена, адреса и евентуално ЕГН на лицата (тези данни са достатъчни, за да може да бъде идентифицирано едно лице), не е ясно защо обаче трябва да се попълва рождената дата, както и номера и датата на издаване на личната карта.

Още по-смушаващ е отговорът на въпроса кой има достъп до тези данни. Съгласно цитираната разпоредба от ЗГР възможно е органите на органите на МВР, както и органите на местната власт(!?) просто да поискат тези данни от хотелите, без да дават обяснение. Кметът и общинският съвет (органите на местното самоуправление) например нямат никакви правомощия по издирване и проследяване на хора. Те обаче имат достъп до данните на

хотелите. Защо - не е ясно. Тълкувайки ЗГР разширително, а няма пречка за това, се оказва, че кметът на град Варна да речем, може да поиска достъп до данните, събирани от който и да е хотел, в който е да е град. Коментарът е излишен.

Преди месец, с колеги присъствахме на семинар в един от големите хотели в Стара Загора. При плащането на разходите за нощувките, във фактурата, издадена от хотела, надлежно бяха вписани всички данни на участниците в проведения семинар - трите имена, ЕГН-та, лични карти, адреси, всичко! Защо е необходимо? Ами не е, но на служителите от рецепцията явно е по-лесно да впишат във фактурата пълна разпечатка от базата с данни на гостите си. Не е известно до този момент да има оплакал се, а и да има, едва ли някой е санкциониран - Комисията за защита на лични данни не работи - още си търси сграда.

Програма Достъп до Информация

София 1000,
бул. Васил Левски N 76, ет. 3, ап. 3
тел/факс. (+ 359 2) 988 5062, 986 7709, 981 9791
E-mail: office@aip-bg.org
www.aip-bg.org

Редакционен екип:

Александър Кашъмов, Антон Ангонов, Дарина Палова, Гергана Жулева, Кирил Терзийски, Николай Мареков, Фани Давидова
Редактор: Антон Ангонов
Оформление: Николай Мареков

Този бюлетин се издава в рамките на проект „Прилагане на Закона за свобода на информацията“ с финансовата подкрепа на Програмата за социална трансформация в Централна и Източна Европа (МАТРА) на Министерството на външните работи на Холандия.

©Програма Достъп до Информация
Материалите в това издание са обект на авторско право.
При цитиране позоваването на източника е задължително.